

Pantaleon Errandonea Untsain

*Arantza,
Nafarroa
(1937-2020)*

Aurkibidea

Biografia

Arantzan sortu zen, Putzu
beltzan. Guraso biak
Arantzakoak zituen.

Zintak

ARN-022

- **Proiektua:** Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lakar Iraizoz, Maite
- **Data:** 2007-09-14
- **Iraupena:** 63 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Emalea:** Arburua Etxeberria, Patri

ARN-023

- **Proiektua:** Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lakar Iraizoz, Maite
- **Data:** 2007-09-14
- **Iraupena:** 65 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Emalea:** Arburua Etxeberria, Patri

ARN-024

- **Proiektua:** Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lakar Iraizoz, Maite
- **Data:** 2007-09-14
- **Iraupena:** 35 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Emalea:** Arburua Etxeberria, Patri

Pasarteak

1. Juanita jostuna

- **Erref:** ARN-022/001
- **Iraupena:** 0:02:16. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:02:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Etxez etxe ibiltzen zen jendeak hautsita zituen arropak konpontzen. Petatxoak jartzen zizkien hautsita zeuden galtza, maindire eta halakoei... sos batzuen truke. Josteko makina buruan eramaten zuen etxez etxe.

2. Emakumeen lanak

- **Erref:** ARN-022/003
- **Iraupena:** 0:04:05. **Hasi:** 00:02:22. **Bukatu:** 00:06:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Josten aritzen ziren, herrian eta kanpoan. Nekazari ere ibiltzen ziren dezente. Neskato joaten ziren beste batzuk eta Hendaiara han udako denboraldia egitera. 2-3 hilabete ematen zituzten bertan eta gero herrira buelta. Mojak ere baziren baina ez aunitz. Etxean bertan segan eta belarra pikatzen ere aritzen ziren.

3. Auzolana

- **Erref:** ARN-022/004
- **Iraupena:** 0:02:26. **Hasi:** 00:06:27. **Bukatu:** 00:08:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Asko ibiltzen ziren ondoko auzokoen etxeetan lanean, baita haiek besteenetan ere. Auzolan handia zegoen. Artoa erein baino lehen lurra altxatzen ibiltzen ziren, landetan gorotza botaz, arto-zuritzen ere ibiltzen ziren: kafea hartu, artoa zuritu, afaldu eta kontu-kontari ibiltzen ziren.

4. Gaztainak

- **Erref:** ARN-022/006
- **Iraupena:** 0:03:08. **Hasi:** 00:09:18. **Bukatu:** 00:12:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Lehenago gaztaina aunitz izaten zen. Etxe bakoitzak bere gaztain alorra izaten zuen, batzuek handiagoa, besteek txikixeagoa... Iraila bukaeran bandoa jotzen zuten animaliak komunaletan sartu ahal ez izateko eta animaliak tokiz aldatu behar izaten zituzten, gaztainak jan ez zituzten. Gaztainak bildu eta "iskindegira". Harriz edo hostoz egiten zen borobil bat, gaztainak hara bota eta iratzeekin tapatu egiten ziren. Morkotxa usteltzen zenean, gaztain bereizketa egiten zen. Gaztain hoberenak herrian saltzeko ziren eta besteak animalientzako. Zor dezente ordaintzen zituzten gaztainerkin.

5. Gaztain bilketa

- **Erref:** ARN-022/007
- **Iraupena:** 0:02:07. **Hasi:** 00:12:26. **Bukatu:** 00:14:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Hagak erabiltzen zituzten. 3-3 mota zeuden: Gailur hagak (motzagoak) eta Zehar-hagak (luzeagoak). Horiekin morkotxak jotzen ziren behera botatzeko. Behin gaztainak erorita matxarrearekin biltzen ziren. Miauri zakua ere eramaten zuten gerrian, miauriak jasotzeko.

6. Gaztainak urte guztian konserbatzen ziren

- **Erref:** ARN-022/008
- **Iraupena:** 0:01:27. **Hasi:** 00:14:33. **Bukatu:** 00:16:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Igantzin bordetan sartu eta ilbeheran gatza botatzen zieten eta alde batetik bestera mugitu. Horrela ez zitzaien muskilarik ateratzen eta ez ziren

lehortzen. Urtea pasa eta baerriak hartzen zirelarik zaharrak zerrieei ematen zikzieten.

7. Gaztainak elikagai

- **Erref:** ARN-022/009
- **Iraupena:** 0:00:38. **Hasi:** 00:16:00. **Bukatu:** 00:16:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Afaltzeko patata eltzaria eta gaztainak. Baserritako umeak sakelean gaztainak eramaten zituzten zurituta, nahi zutelarik bat jateko. Herritarrek kendu nahi izaten zizkieten.

8. Auzoen arteko harremanak

- **Erref:** ARN-022/010
- **Iraupena:** 0:01:51. **Hasi:** 00:16:38. **Bukatu:** 00:18:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Lehen auzokoak auzokoekin ibiltzen ziren bakarrik. Orain herriko denak ibiltzen dira elkarrekin. Dantzarako ere auzoko neskekin baino ez. Beste zenbait tokietan bai baina Arantzan ez ziren behin ere harrika aritu auzoen artean. Zaharragoak joka akaso bai. Arantzarren harrikalari fama dute.

9. Gaztainetarako hagak

- **Erref:** ARN-022/012
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:18:46. **Bukatu:** 00:20:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Menditik ateratzen zituzten. Urritz eta gaztaina hagak izaten ziren. Adarrak moztu, etxera eraman, sua egin, bertan berotu eta oker bazeuden zuzendu egiten ziren. Heldulekutik arindu egiten ziren eskuetan hobe hartzeko. Erretzearekin pisua galtzen zuten. Ilargiari ere erreparatzen zioten egurra mozteko. Ilbeheran edo ilgoran moztu, ezberdin zen. Sua egiteko garaian igartzen zen.

10. Nola ezagutu zuhaitzak zer ilargirekin bota

- **Erref:** ARN-022/013
- **Iraupena:** 0:01:06. **Hasi:** 00:20:56. **Bukatu:** 00:22:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Hostoengatik jakiten omen da. Hosto koxkatuak dituzten zuhaitzak ilbeheran, eta hosto borobilekoak ilberrin. Pagoa ilbeheran, Altza otsaileko ilbeheran. Akazia hilberriarekin...

11. Haga saltzaileak

- **Erref:** ARN-022/015
- **Iraupena:** 0:01:16. **Hasi:** 00:22:07. **Bukatu:** 00:23:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Gaztainak bereizten ari zirenean batzuk esku batean izkutatu eta non ziren asmatu behar zuen besteak. Asmatuz geroz berarentzat: "Minttini-manttana, sobera barbara, betia". Bazen beste bat: "Zaldun kortin , pepitin kortin, zenbaten artin", eskuan zenbat gaztaina zeuden asmatu behar zuten. Jolasetan bat aukeratzeko: "Gaztaina, gora behera, txipiton txapiton fuera".

12. Zaldun-kortin eta zenbait jolas

- **Erref:** ARN-022/017
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:23:28. **Bukatu:** 00:25:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Gaztainak bereizten ari zirenean batzuk esku batean izkutatu eta non ziren asmatu behar zuen besteak. Asmatuz geroz berarentzat: "Minttini-manttana, sobera barbara, betia". Bazen beste bat: "Zaldun kortin , pepitin kortin, zenbaten artin", eskuan zenbat gaztaina zeuden asmatu behar zuten. Jolasetan bat aukeratzeko: "Gaztaina, gora behera, txipiton txapiton fuera".

13. Sorginak

- **Erref:** ARN-022/019
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:26:10. **Bukatu:** 00:28:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Oiloak etxe barruan izaten ziren eta oilarrak gaueko 12ak baino lehenago kukurruku egiten bazuen, sorginak zetozen seinale. Eskukada bat gatza botatzen zuten sutara. Tximiniatik behera sartzen omen ziren.

14. Oiloek errun behar ote zuten jakiteko zer egiten zuten

- **Erref:** ARN-022/021
- **Iraupena:** 0:02:28. **Hasi:** 00:28:32. **Bukatu:** 00:31:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Oiloak etxean gordetzen ziren gauez. Hatza atzetik sartzen zieten jakiteko hurrengo egunean errungo zuen edo ez. Arraultza jar zezaten gatz pixka bat jartzen zieten ipurdian eta berehala joaten zen errutera.

15. Arrautzak saltzeko

- **Erref:** ARN-022/023
- **Iraupena:** 0:02:12. **Hasi:** 00:31:15. **Bukatu:** 00:33:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Ez ziren etxean jaten, dendara eramaten zituzten eta han saldu. Dendan egurra ere saltzen zuten eta estraperloko ogia erosi.

16. Auritzera joaten ziren lanera

- **Erref:** ARN-022/025
- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 00:33:47. **Bukatu:** 00:35:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

San Ferminetako belarrak egiten zituzten eta Amabirjina bitarte Auritzera, Auritzberrira edo Arantzazura joaten ziren batzuk lanera, sos batzuk ateratzera. Bidaia oinez eta autobusez egiten zuten.

17. Mutiko eta morroi

- **Erref:** ARN-022/027
- **Iraupena:** 0:08:56. **Hasi:** 00:35:56. **Bukatu:** 00:44:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

7-9 urterekin mutilik ez zuten etxeetara joaten ziren behin aitzinean lanera. 13 bat urterekin morroi. Aitak esan zion zein bordara (Beheko-boda) joan eta egun hura gogoratzen du. Hurrengo egunean mezara joatea egokitu zitzaaien Igantzin. Baserri bakoitzekoek ogi bat jaisten zuten. Gero, lanean lastoa botatzen ibiltzen ziren. Lastoa "bihurrekin" biltzen zuten. Belar metak egiten zituzten "last-hagen" inguruan. Artoa, Arbia... biltzen zuten. Belar txarrak kendu.

18. Artoa noiz ereiten zen

- **Erref:** ARN-022/029
- **Iraupena:** 0:02:47. **Hasi:** 00:45:03. **Bukatu:** 00:47:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

San Isidro inguruan ereiten zen artoa. Arrazteluarekin ereiten zuten haien

etxean, lurra maldan baitzuten. Gero makinekin hasi ziren landatzen. Makina horiek nolakoak ziren azaltzen du. Ilarra eta banabarra ere ereiten zuten. Lurra mailuekin jotzen zuten jorratu baino lehen lurra txukun uzteko.

19. Artoaren xurikina

- **Erref:** ARN-022/031
- **Iraupena:** 0:02:11. **Hasi:** 00:47:54. **Bukatu:** 00:50:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Artoaren xurikina behientzat erabiltzen zen. Zerbait ere koltxoiak egiteko. Koltxoa izaten zen zaku barruan sartzen zuten xurikina eta harrotu egiten zuten noiz behinka. Zigarroak biltzeko ere erabiltzen zuten batzuek. Errazionamenduagatik ez zen paperik (tabakoa ere gutxi).

20. Nekazariaren eguna nolakoa zen

- **Erref:** ARN-022/032
- **Iraupena:** 0:06:23. **Hasi:** 00:50:05. **Bukatu:** 00:56:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Urteko sasoiaren arabera, behiak goiz eta gauean jeizten zituzten eta horren arabera sasoi batzuetan, lehenago edo beranduago jaikitzen ziren, behiak jeizteko. San Juanetik Amabirjinetara soilik goizez. 5Etan esnatzen ziren. Ardiekin ere ibiltzen zen. Kafesnea gosaltzen zuten. Trapitxeren inguruan ere hitz egiten du. Gosaldu ostean jezten zituzten behiak. Animaliei bazka eman eta hamaiketakoa hartzen zuten. Landara joaten ziren orduan. Iratzeak biltzen zituzten.

21. Azpiak atera

- **Erref:** ARN-022/033
- **Iraupena:** 0:01:06. **Hasi:** 00:56:28. **Bukatu:** 00:57:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

8 egunetan behin garbitzen zituzten animalien oheak (azpiak). Sardearekin hartu eta baztertu egiten zituzten. Igantzin borda bat izaten zuten horretarako, goroztegia. Saskiekin gorotza hartu eta buru gainean eramaten zuten. Txizaz bustita bukatzen zuten, baina bazuten dutxa, lan egiten zuten etxe hartan.

22. Morroi soldata

- **Erref:** ARN-022/034
- **Iraupena:** 0:04:50. **Hasi:** 00:57:34. **Bukatu:** 01:02:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

20 duro irabazten zituzten hilabeteen. Ez zen soldata handia. Hasieran 3 urte egon zen morroi eta 20 duro irabazten zituen hilabeteen. Gero 30 duro hilabeteen hasi ziren ordaintzen. Jatekoa eta lanerako arropa ere (neurri batean) etxean ematen zioten, nahiz gero soldatatik deskontatzen zioten. Soldata bankuan sartzen zioten, ez zioten eskura ematen, alegia. Morroi lana bukatutakoan 1000 pezeta zituen aurreztuta. Kobratutako dirutik zerbait uzten zen etxean. Mendian lanean zegoenean, herrira jaitsi eta amaren zorrak pagatu behar izaten zituen.

23. Orbaizetako basora lanera

- **Erref:** ARN-023/001
- **Iraupena:** 0:03:29. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:03:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

15 urterekin joan zen mendira lanera. Orbaizetara joan zen lanera, autobusean Lesakatik. Iruñean bazkaldu zuten, Otanon. Orbaizetara heldu, lo egin eta hurrengo egunean, mendira, mandoekin. Elurra kentzen ibiltzen ziren pala eta aitzurrarekin. Eguraldiarekin pasa zituzten komeriak. Mendira igo eta txabolarik ez. Ohola batzuekin egin zuten aterpea eta euria sartzen zitzaien. Biharamunean txabola egin zuten.

24. Txabola nola egin zuten

- **Erref:** ARN-023/003
- **Iraupena:** 0:03:59. **Hasi:** 00:03:40. **Bukatu:** 00:07:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Aitzurrarekin zati handi bat zelaitu (berdindu) egiten zuten. Urtxila batzuk jartzen zituzten zutabe gisa eta inguruan egurra. Ez zuten oholarik, makilekin eraiki behar izaten zuten. Abereendako korta ere egiten zuten, idi eta mandoendako. Kamantzak ere makilekin egiten zituzten, gainean añarra jarrita. Binaka lo egiten zuten kamantzetan.

25. Lanerako arropak

- **Erref:** ARN-023/004
- **Iraupena:** 0:04:23. **Hasi:** 00:07:39. **Bukatu:** 00:12:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Mendian ez zen lan egunik galtzen. Arratsalde bat galdu ezkerro berreskuratu egiten zuten. Nagusiak festa ematen zien zenbait egunetan eta arropa aldatzen zuten: abarkak, galtzerdiak eta bonbatxoak. Azpiko galtzak ez zituzten behin ere kentzen. Zangoan goti biltzen zuten eta sutondoan berotu. Galtzontzilorik ez zuten erabiltzen. Alkandora, jertsea eta bizkarlarrua erabiltzen zituzten ere. Bizkarlarrua zira baino hobea zen.

26. Abarkak eta bortzegiak

- **Erref:** ARN-023/006
- **Iraupena:** 0:02:55. **Hasi:** 00:12:49. **Bukatu:** 00:15:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Gurpilen kubiartekin egiten zituzten. Goizuetan abarka politagoak egiten zituzten. Evaristo zapatagileak (txistularia, soinularia, nekazaria... ere bazen) egur karga batzuen truke bota pare bat egin zizkion. Iltzedunak izaten ziren.

27. Garbitasuna basoan

- **Erref:** ARN-023/007
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:15:44. **Bukatu:** 00:18:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Igande arratsaldetan garbitzen ziren. Ordubiak arte lan egiten zuten, bazkaldu, siesta pixka bat egin eta aste guztiko arropa hartzen zuten. Errekan arropa eta gorputza garbitu eta bizarra egiten zuten. Nola garbitzen zuten azaltzen du.

28. Merendatzeko patata frijituak

- **Erref:** ARN-023/009
- **Iraupena:** 0:01:29. **Hasi:** 00:18:19. **Bukatu:** 00:19:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Igande bakoitzean merendua lagun ezberdinek prestatzen zituzten: patata frijituak.

29. Goilara bakoitzak berea

- **Erref:** ARN-023/010
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:19:48. **Bukatu:** 00:20:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Bakoitzak bere goilara izaten zuen eta zahatetik zintzilik eramaten zuten. Norbaitek zahatoa eta goilara ahazten bazuen, lagun bati eskatzen zion mokadua emateko.

30. Festa egunetan bakailaoa

- **Erref:** ARN-023/012
- **Iraupena:** 0:00:59. **Hasi:** 00:20:45. **Bukatu:** 00:21:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Basoan zeudelari oso gutxitan jaten zuten bakailaoa. Egun bereziren batean soilik. Arantzako koadrila bat bazen eta esaterako festak zirenean eta herrira joatekoak ez baziren nagusiari bakailaoa enkargatzen zioten ajoarrieroa egiteko. Noizean behin artzainen bati bildotsen bat ere erosten zioten, kuadrilaka.

31. Asteazken zeharreko jana

- **Erref:** ARN-023/014
- **Iraupena:** 0:09:12. **Hasi:** 00:21:50. **Bukatu:** 00:31:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Goizean goizik gazta eta ogia jaten zuten. Babak eta ilarrak gosaltzeko. Haiketakorako ogi koxkor bat eta ardoa eta bazkaltzeko baba eta ilarrak. Merendurako ogi koxkor bat ere eta txokolatea. Tortilla edo arrautz egosiren bat ere. Afaltzeko garbantzuak jaten zituzten eta ondotik gisatua. Makailua eta patata frijituak ere jaten zituen. Eltzeak makil batean kokatuak igotzen zituzten mendira.

32. Esnea "letxeran" eramaten zuten

- **Erref:** ARN-023/016
- **Iraupena:** 0:00:39. **Hasi:** 00:31:08. **Bukatu:** 00:31:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Makila esnea eramateko ere erabiltzen zen, baina letxera erabiltzen zuten ontzi gisa. Marmita ere deitzen zioten batzuek. 8-10-12 litrokoak ziren. Esne asko bazen makilarekin eramaten zuten bizkarrean. Bestela eskuan.

33. Zenbat jende oihanean lanean. Lan motak

- **Erref:** ARN-023/017
- **Iraupena:** 0:05:03. **Hasi:** 00:31:47. **Bukatu:** 00:36:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

52 lagun ziren haien kuadrilan lanean. Kontratista Donamariakoa zen, Andiaarena. Beste 18 aritzen ziren beste kuadrila batean estakista. Gero kuadrila gehiago heldu ziren eta bakoitzak bere lana zuen: mandoekin, bideak egiten, barrenatzen... Lan bakoitzean egiten zutena azaltzen du. Estakistak arbola bota eta zura eta egurra egin. Hasieran Iratin bertan egiten zuten lan hori, gero egurra Agoitzera eramaten zuten ibaitik barna zurgindegira. Kontratatistak zapinu eta kalamarrua izeneko tresnak erabiltzen zituen.

34. Arbola nora bota kalkulatzea

- **Erref:** ARN-023/018
- **Iraupena:** 0:03:45. **Hasi:** 00:36:50. **Bukatu:** 00:40:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Arbolari berari begiratzten zioten, gainaldeari, noruntz erortzen ote zen. Inguruko zuhaitzei ere begiratzten zitzaien, pasatzen utziko ote zioten. Bota nahi zuten aldera egin behar zitzaion koxka aizkorarekin. Gero arpanarekin ebakitzen zuten enborra. Arbola bota eta adarrak kentzen zizkioten. Gero neurrika moztu egiten zen.

35. Zuhaitzen garraioa

- **Erref:** ARN-023/020
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:40:47. **Bukatu:** 00:41:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Zuhaitza bota eta kablea zegoen tokiraino eramateko, idiekin egiten zuten. Kontratatistak zura garbitzen zuen eta barrenoarekin zuloa egiten zioten katearekin garraiatzeko. Mendian idiekin aritzen zuten eta kablara mandoekin jaisten zuten.

36. Kablea nola izaten zen

- **Erref:** ARN-023/022
- **Iraupena:** 0:03:16. **Hasi:** 00:42:01. **Bukatu:** 00:45:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Kablea poste batzuetan barna joaten zen. Polea handi batek mugitzen zuen kablea. Gainbeheran jarri behar izaten zen kablea. Behekaldean beste polea bat izaten zen. Egurrari tramankulu batzuk jarri (murtxetak) eta kablean zehar garraiatzen zuten egurra. Tonelada inguru jaisten zuten karga bakoitzean.

37. Basoan ibiltzen ziren mutilek festa egiten zuten Arantzan

- **Erref:** ARN-023/024
- **Iraupena:** 0:04:22. **Hasi:** 00:46:25. **Bukatu:** 00:50:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Basoan ibiltzen ziren mutilek festa egiten zuten Arantzan, bueltatzen zirelarik. Kontuak egiten zituzten lehenbizi, mendian hilabetero ordaintzen baitzieten baina ez zituzten diruak hilabetero partitzen. Dirua banatu ostean bazkaria egiten zuten, kuadrilaka. Gero denak batera bazkaltzen hasi ziren. Eguberrian apaiza festa bat antolatzen hasi zen, antzerkia, bertsolariak, zozketak...eta mendiko mutilek bazkaria egiten hasi ziren elkarrekin.

38. Eguberrietako festa

- **Erref:** ARN-023/026
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:52:03. **Bukatu:** 00:54:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Bazkari bat antolatu zuten behin Lazkao txiki eta Koxme Lizaso bertsolariekin. Ondo joan zen eta hurrengo urtean berriz egin zuten, baita aizkolariak eraman ere. Eguberri guztietan hasi ziren halako festa antolatzen. Inauterietan ere bertsolariak eramaten zituzten. Poliki-poliki jende falta izan zuten eta festa antolatzeari utzi zioten.

39. Ikatza nola egiten zuten

- **Erref:** ARN-023/028
- **Iraupena:** 0:06:22. **Hasi:** 00:54:16. **Bukatu:** 01:00:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Lehenbizi plaza non egin aukeratzen zuten. Haga batekin neurtzen zuten, besoka. Plaza erdian zulo bat egiten zuten eta horren inguruan "castillo" deitzen zutena, egurrak pilatuz goraino. Horren inguruan egurra zutik jartzen zuten. Txondorra montatu ostean iratzea edo hostoak jartzen zizkioten gainetik Ondotik lurra jartzen zuten gainetik, ahalik eta garbiena. Bukatuta zegoenean sua egin eta zuloan beheiti bota. Sua indartze zenean zuloa itxi eta egurra egosten uzten zuten. Gero gauez txondorra zaintzen ibili behar izaten zuten.

40. Zenbat denbora ematen zuten txondorra egiten

- **Erref:** ARN-023/030
- **Iraupena:** 0:03:26. **Hasi:** 01:01:14. **Bukatu:** 01:04:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

10-15 egun kostatzen zitzairen ikatza egitea. Ikatza egina zegoenean txondorra estutu egiten zen. Egosia zegoela ikusten zutenean, dena tapatu eta 2-3 egun uzten zuten sua itzali arte. Ondoren txondorra ireki eta ikatza ateratzen hasten ziren. Sua berriz ez pizteko kontuz ibili behar izaten ziren eta hura tapatu behar izaten zuten.

41. Ikatza egiten ibiltzen zireneko txabolak eta jatekoa

- **Erref:** ARN-024/002
- **Iraupena:** 0:03:26. **Hasi:** 00:00:08. **Bukatu:** 00:03:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Denak izaten ziren igualak, Iratin izan edo beste nonbaiten izan. Jatekoa ere berdintsu izaten zen: zerrikia, bakailua, patata frijituak, eltzaria, sardin-zaharrak eta ardoa...

42. Ikatza nora eramaten zuten

- **Erref:** ARN-024/003
- **Iraupena:** 0:03:40. **Hasi:** 00:03:34. **Bukatu:** 00:07:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Bizkaian prestatzen zuten ikatza, hori Zumarragara eramaten zuten. Arantza ingurukoa Donostiako Loiolako militarreendako izaten zen. Nagusietako batek lana utzi eta langileak hasi ziren haien kabuz negoziatzen.

43. Apustuak eta harrokeriak

- **Erref:** ARN-024/004
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:07:14. **Bukatu:** 00:09:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Bazen herrian aulkia hortzekin altxatzen zuen gizon bat herrian. Auzo batekoak bestekoekin ibiltzen ziren jokoan (baita joka ere). Aizkorarekin, arpanarekin... egiten zituzten apustuak. Dirua fuerte jokatzeko zuten.

44. Aizkora apustua

- **Erref:** ARN-024/006
- **Iraupena:** 0:02:14. **Hasi:** 00:10:12. **Bukatu:** 00:12:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Herriko zenbait mutilek egin zuten apustu baten inguruko kontakizuna.

45. Apustua laisterka

- **Erref:** ARN-024/007
- **Iraupena:** 0:01:16. **Hasi:** 00:12:26. **Bukatu:** 00:13:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Herriko bi mutilek egin zuten mendian zehar bi bide ezberdinetatik, zein azkarrago heldu Goizuetara. Zelestinok irabazi zion Joxeri. Menditik joan zena Artikutzatik joan zenari hartu zion aurre. Ez ziren konforme geratu.

46. Apustua arto zakuekin

- **Erref:** ARN-024/009
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 00:13:49. **Bukatu:** 00:15:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Ehun kiloko zakuarekin etxera zein lehenago heldu apustu egin zuten herriko bik.

47. Herriko etxeko markak

- **Erref:** ARN-024/010
- **Iraupena:** 0:01:22. **Hasi:** 00:15:06. **Bukatu:** 00:16:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Herriko etxean izaten zen lehenago ostatua. Han egiten zuten besta. Merkatu egun batean batek aizkora erosi oihanean aritzeko eta ostatuan liskarrean hasi eta pilare baten kontra 12 aizkora kolpe eman zituen. Marka horiek badaude oraindik.

48. Bandera arboltzea eta Besta berri eguna

- **Erref:** ARN-024/012
- **Iraupena:** 0:05:20. **Hasi:** 00:16:47. **Bukatu:** 00:22:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

25 urtez aritu da Pantaleon bandera dantzatzen. Berdin dantzatzen zen lehen eta orain. Bandera aldatu zuten eta berriarekin askoz okerrago dantzatzen da. Besta berri egunean egiten zuten bandera-arbola. Beti egun zehatz batean ospatu egiten dute, lehenago data-dantza izan baitzen, apaiza eta komunioak tarteko. Komunioa egiteko orduan nola janzen ziren: galtza luzeak, txapela...

49. Bestaberri egunean zer egiten zen

- **Erref:** ARN-024/014
- **Iraupena:** 0:05:35. **Hasi:** 00:22:29. **Bukatu:** 00:28:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Bandera herriko etxetik hartu eta elizara abiatzen ziren, txistulariak, bandera eta udaleko kideak. Mezan bandera atera egiten zuten aurrera kontsagrazio

garaian. Gero prozesioa egiten zuten. Etxeko balkoiak ornitu eta iratzea botatzen zuten kaletik. Aldareak jartzen zituzten herriko zenbait puntutan. Bandera bukaera aldean dantzatzen zuen Pantaleonek. Bandera arbola nola egiten den azaltzen du. Herriko festetan ez dut bandera ateratzen. Norengandik ikasi zuen azaltzen du.

50. Arroparen garbiketa

- **Erref:** ARN-024/016
- **Iraupena:** 0:03:50. **Hasi:** 00:28:08. **Bukatu:** 00:31:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Auzo guztietan iturriak eta labaderoak zituzten. Harri gainean garbitzen zuten. “Kubelak” ere erabiltzen zituzten arropa garbitzeko, barriken modukoak. 3 hanka zituzten eta behekaldean zulotxo bat. Arropa han sartu eta errautsarekin garbitzen zituzten. Arropa hola garbitu eta iturrira eramaten zuten berriz. Txandaka ibiltzen ziren iturrian garbitzen.

51. Arkupeetako bi anilla

- **Erref:** ARN-024/018
- **Iraupena:** 0:01:37. **Hasi:** 00:33:01. **Bukatu:** 00:34:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Paxakan ibiltzen omen ziren eta arkupeetan 2 anilla zeuden sarea jartzeko. Baloi handi batekin aritzen ziren jokoan. Kontaketa tenisaren antzera egiten zuten. Luzean ere aritzen omen ziren, baina Pantaleonek ez zuen ezagutu.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-05-07

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com